

2 SEPTEMBER 2012 – TWEEENTWINTIGSTE ZONDAG DOOR HET JAAR

COMMENTAAR BIJ DE ZONDAGSLEZINGEN

— Jean BASTIAENS —

Horen-leren-doen

IN PLAATS VAN HET VERTROUWDE zien-oordelen-handelen schotelen de teksten van deze zondag ons een andere, maar toch parallelle trits voor: eerst horen (of luisteren), dan leren (onderzoeken en begrijpen) en vervolgens in de praktijk brengen.

„Hoor Israël!”, zegt Mozes, en hij neemt daarmee een voorschot op de geloofsbelijdenis uit het zesde hoofdstuk van het boek Deuteronomium. Wat valt er te horen? Te horen valt dat de geboden die GOD aan zijn volk geeft, bedoeld zijn voor een gezegend leven in het land. Het gebod heeft inderdaad met zegen en geluk van doen. Daar kijken wij wel even van op, want voor ons modern oor heeft het woord ‘gebod’ of ‘voorschrift’ veeleer een negatieve klank. Niet zo voor de Jood. Hij omarmt de geboden en wil ze met hart en ziel leren kennen en ten uitvoer brengen. Wie de geboden volbrengt, leeft naar de wil van GOD. De geboden verlichten het pad van de mens en geven hem grond onder de voeten. Daarom is het ook belangrijk om de Tora – niet ‘wet’, maar ‘leidraad’ – te bestuderen en in elke tijd opnieuw van betekenis te laten zijn. Horen en leren hangen samen, en het juiste begrip en inzicht leidt vanzelf naar het juiste handelen. Zo iets heet dan ‘wijs’ leven.

In de evangelielezing gaat het ook over het naleven van voorschriften. Toch is er een belangrijk verschil: het gaat niet zozeer over de geboden van de Tora, als wel over bepaalde voorschriften omtrent rein en onrein die uit de Tora zijn afgeleid. Naast de Tora, ook wel schriftelijke overlevering genoemd, bestaat er de gezagvolle interpretatie van die Tora, ook wel mondelinge overlevering genoemd. Jezus verwijst hier naar de mondelinge overlevering, naar de ‘overlevering van de voorouders’.

In de tijd van Jezus waren de reinheidsvoorschriften in bepaalde kringen sterk uitgebreid en ontwikkeld. Hoe gaat dat dan? Voorschriften gaan makkelijk een eigen leven leiden. Denk maar aan onze eigen liturgische voorschriften. Wanneer mensen overdreven aandacht gaan schenken aan het stipt uitvoeren van de liturgische voorschriften, verliezen ze soms het geheel uit het oog of degraderen ze de dienst aan GOD tot een formeel ritueel. De profeten hebben in alle toonaarden protest aangetekend tegen een ontzielde cultus. Jezus zelf citeert Jesaja (29, 13) om zijn protest kracht bij te zetten. En de woorden van Jesaja zijn niet min: al dat vroom vertoon is een wansmakelijke vorm van lippendienst wanneer het hart slechts vervuld is van eigen eer en niet van liefde voor GOD. En dan eindigt ook Jezus met een oproep om te horen: „Luister naar Mij en wil het verstaan.” En Hij formuleert een nieuwe regel die ons helpt om op een vrije wijze met de voorschriften om te gaan en niet dwangmatig.

Bijna ongemerkt maakt Jezus een bocht in de redenering. De schriftgeleerden hebben het over het ‘hoe’: hoe eten de leerlingen van Jezus hun brood? Brood is op de Joodse tafel het belangrijkste ingrediënt, niet qua calorieën, maar qua betekenis. „Geef ons heden ons dagelijks brood” – ook wij bidden dat dagelijks. Wie brood eet, spreekt daar eerst een zegengebied over uit. De schriftgeleerden houden de leerlingen van Jezus in de gaten en bemerken dat zij hun brood eten zonder eerst de handen te hebben gewassen. Betrapt! Ze vinden er een aanleiding in om Jezus in de hoek te drijven. Jezus gaat niet dieper in over dit ‘hoe’, maar over het ‘wat’, wat is het dat de mens onrein maakt? Zo wordt de vraag naar een rituele handeling opgetild naar een ander niveau. En op profetische wijze verklaart Jezus: niet wat de mens van buitenaf tot zich neemt, maakt hem onrein, maar wat vanuit zijn binnenkant naar buiten komt – dat is in staat de mens onrein te maken. En dan volgt een hele rij van zeer menselijke en tegelijk ook zeer ondraaglijke zaken: ‘boze gedachten, ontucht, diefstal enzovoorts’ – allemaal zaken die u en ik inderdaad ‘van binnenuit’ kennen.

Het is belangrijk om de spanning van de eerste lezing en het evangelie te waarderen en niet te ontcrachten. De eerste lezing spreekt over de liefde voor de Tora, voor de verhalen en de voorschriften daarvan. Het evangelie maakt duidelijk hoe de omgang met die voorschriften veel openbaart over onszelf, onze eigen binnenkant.

EERSTE LEZING

DEUTERONOMIUM 4, 1-2.6-8

Mozes sprak tot het volk en zei: „Luister dan, Israël, naar de voorschriften en bepalingen die ik u leer en handel daarnaar. Dan zult gij leven en bezit gaan nemen van het land dat de Heer, de God van uw vaders, u schenkt. Aan wat ik u voorschrijf, moogt gij niets toevoegen en er niets van afdoen; ge moet de geboden van de Heer uw God onderhouden die ik u geef. Handel ernaar in het land dat gij in bezit gaat nemen en breng ze stipt ten uitvoer, want daaruit zal voor de volken uw wijsheid en uw inzicht blijken.”

„Als zij al deze voorschriften horen, zullen ze zeggen: ‘Dat machtige volk is wijs en verstandig. Is er soms een andere grote natie aan wie hun goden zo nabij zijn als de Heer onze God ons nabij is zo vaak wij Hem aanroepen? Of is er een andere grote natie die zulke volmaakte voorschriften en bepalingen heeft als de wet die ik u heden geef?’”

TWEDE LEZING

BRIEF VAN JACOBUS 1, 17-18.21b-22.27

Broeders en zusters,

Elke goede gave, elk volmaakt geschenk daalt neer van boven, van de Vader van de hemellichten, bij wie geen verandering is of verduistering door omwenteling. Uit vrije wil heeft Hij ons het leven geschonken door het woord van waarheid, zodat wij in zekere zin de eerstelingen onder zijn schepselen zijn.

Neemt met zachtmoedigheid het woord van God aan dat in u werd geplant en dat de kracht bezit uw zielen te redden. Weest uitvoerders van het woord en niet alleen toehoorders; dan zoudt gij uzelf bedriegen.

Zuivere en onbevleete vroomheid in de ogen van onze God en Vader is dit: wezen en weduwen opzoeken in hun nood en zichzelf vrijwaren voor de besmetting van de wereld.

EVANGELIE

MARCUS 7, 1-8.14-15.21-23

Eens kwamen de Farizeeën en enkele schriftgeleerden uit Jeruzalem bij Jezus tezamen, en ze zagen dat sommigen van zijn leerlingen met onreine, dat wil zeggen, ongewassen handen aten. De Farizeeën immers en al de joden eten niet zonder eerst de vingertoppen gewassen te hebben, daar ze vasthouden aan de overlevering van de voorvaders. Komen ze van de markt, dan eten ze niet voordat zij zich gereinigd hebben; zo zijn er nog vele dingen waaraan ze bij overlevering vasthouden: het afwassen van bakers, kruiken en koperen vaatwerk.

Daarom stelden de Farizeeën en de schriftgeleerden Jezus de vraag: „Waarom gedragen uw leerlingen zich niet volgens de overlevering van de voorvaders, maar eten zij met onreine handen?”

Hij antwoordde hun: „Hoe juist heeft Jesaja over u, huichelaars, geprofeteerd! Zo staat er geschreven: Dit volk cert Mij met de lippen, maar hun hart is ver van Mij. Zij eren Mij, maar zonder zin, en mensenwet is wat zij leren. Gij laat het gebod van God varen en houdt vast aan de overlevering van mensen!”

Daarop riep Hij het volk weer bij zich en sprak tot hen: „Luistert allen naar Mij en wilt verstaan: niets kan de mens bezoedelen wat van buitenaf in hem komt. Maar wat uit de mens komt, dat bezoedelt de mens. Want uit het binnenste, uit het hart van de mensen komen boze gedachten, ontucht, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, godslastering, trots, lichtzinnigheid. Al die slechte dingen komen uit het binnenste en bezoedelen de mens.”

Schriftlezingen © Katholieke Bijbelstichting 's Hertogenbosch, www.bijbel.net